

Regeringskansliet
Näringsdepartementet

Remiss avseende underlagsrapporter från arbetet med att ta fram Sveriges första nationella skogsprogram

LRF och LRF Skogsägarna har getts möjlighet att yttra sig över underlagsrapporter för nationellt skogsprogram.

LRF är en intresse- och företagarorganisation för människor och företag inom det gröna näringslivet. LRF har cirka 140 000 medlemmar, varav en stor andel äger och brukar skog. LRF Skogsägarna är den skogligen delen av LRF samt branschorganisation för skogsägarföreningarna Södra, Mellanskog, Norrskog och Norra skogsägarna, med tillsammans cirka 110 000 skogsägande medlemmar.

Nedan framförs synpunkter gemensamma för LRF och för skogsägarföreningarna (SÄF). Utöver dessa synpunkter inger varje SÄF ett yttrande med mer specifika synpunkter i olika frågor. LRF delar dessa synpunkter.

Syfte med ett nationellt skogsprogram

Ett nationellt skogsprogram är viktigt för att Sverige ska fortsätta vara ett betydelsefullt skogsland. Genom att nyttja skogens alla olika resurser har vi goda förutsättningar för ett hållbart samhälle. LRF välkomnar visionen "Skogen - det gröna guldets som ska bidra till jobb och tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi". Vi anser att syftet med ett skogsprogram är att ge uttryck för en gemensam uppfattning om skogens stora betydelse för nationen, och att utifrån den plattformen driva på innovationer och utveckling av nya produkter och tjänster med skogen som bas. Vi ser ett nationellt skogsprogram som ett brett angreppssätt, där skogens betydelse för hela samhället ska beaktas och där skogens värden för enskilda, för landet och för världen tas tillvara i en process präglad av helhetssyn. Sverige, liksom resten av världen, måste påbörja en övergång till en resurseffektiv bioekonomi för att möta de utmaningar vi står inför. Därför måste skogens och skogsbrukets potential uppmärksammas i en tvärsektorieell helhet. Vi menar att ett nationellt skogsprogram ska bidra till ett konkurrenskraftigt och lönsamt skogsbruk, större exportintäkter och fler arbetstillfällen för Sverige, samtidigt som det stärker den regionala utvecklingen i landet.

Förutsättningar för att lyckas med ett nationellt skogsprogram

För att nå största möjliga potential för den svenska skogen och det nationella skogsprogrammet behöver det sättas in i ett övergripande sammanhang där programmet blir en avgörande del av en sammanhållen nationell bioekonomistrategi.

Det måste till ett tydligt handslag mellan stat och bransch om villkoren för näringen, ett nytt samhällskontrakt som möjliggör övergången till en bioekonomi. Av strategisk betydelse är då en näringspolitik för stärkt konkurrenskraft, förstärkt innovationskraft och att stärka grundläggande tillgångar, det vill säga trygga tillgången till råvara, kvalitetssäkra utbildningssystemet och säkerställ en väl fungerande infrastruktur.

Fundamentalt för att förverkliga visionen om jobb och hållbar tillväxt i hela landet är tillvartagandet av de enskilda skogsägarnas intresse och drivkrafter. Utan deras engagemang och delaktighet finns inte förutsättningar till råvara eller andra tjänster för det som i övrigt beskrivs i arbetsgruppernas förslag eller programmets vision. En stark äganderätt är grunden för ovanstående, men för att investeringar ska göras i skogsbruk krävs också både god framtidstro och god lönsamhet. Insikten därom måste återspeglas i ett nationellt skogsprogram.

Programmet behöver vara långsiktigt och bör därför beslutas i bred parlamentarisk enighet. En struktur och process för genomförande och långsiktig utveckling av programmet måste tydliggöras och säkerställas.

Organisation för genomförande av ett nationellt skogsprogram

Avgörande för en lyckad implementering av det nationella skogsprogrammet är långsiktighet och fortsatt dialog. Det nationella skogsprogrammet blir då en pågående policyprocess. Samtidigt är den, som visionen för programmet anger, också starkt kopplad till utvecklingen av en växande bioekonomi. Detta innebär att programmet dels bör ha en egen organisation och dels infogas i en struktur för en nationell bioekonomistrategi. Det finns en stark koppling till regeringens samverkansprogram för en biobaserad och cirkulär ekonomi.

Det nationella skogsprogrammet behöver såväl en regional som en internationell koppling. Det behöver tillskapas en regional mötesplats, där skogsägare, entreprenörer, skogbaserad industri samt myndigheter med flera får möjlighet att mötas för att driva regionala aspekter av skogsprogrammet. Ett internationellt skogspolicyråd bör inrättas för att ge råd till genomförandet och uppföljning av den internationella dimensionen av skogsprogrammet.

De viktigaste ställningstagandena och frågorna i ett framtida nationellt skogsprogram

LRF vill lyfta fram ett antal strategiska ställningstagande av stor betydelse för att ett nationellt skogsprogram ska kunna nå den utpekade visionen. Ett nationellt skogsprogram bör bäras av dessa prioriteringar för att vara effektivt och möjliggöra visionen.

Efter våra övergripande ställningstaganden kommenterar vi de enskilda arbetsgruppernas rekommendationer. Vi vill dock poängtera att arbetsgruppernas rapporter och förslag vare sig utgör ett tillräckligt kvalificerat eller ett tillräckligt heltäckande underlag att bygga ett nationellt skogsprogram på. Däremot har dialogprocessen haft ett värde i sig för att ge många intressenter goda möjligheter att föra en genomgripande dialog om skogens roll i samhället.

Värna äganderätt och skogsägarnas drivkrafter

Hälften av den svenska skogsmarken ägs av 330 000 enskilda skogsägare, tillika småföretagare, där 60 procent av skogens tillväxt och avverkning sker. En förutsättning för att ett nationellt skogsprogram ska bli verkningsfullt är att markägarnas intresse och engagemang för sin skog bejakas. En växande bioekonomi förutsätter ökad resurseffektivitet och ökad mängd biomassa, vilket i sin tur både förutsätter och driver ett aktivt skogsbruk. Ett hållbart skogsbruk byggt på vetenskaplig grund, beprövad erfarenhet samt information och rådgivning till skogsägare skapar grunden för detta. Det är viktigt att samhället förstår och respekterar skogsägarnas drivkrafter för ett hållbart och långsiktigt skogsbruk. Äganderätten med dess besittningsskydd och förfoganderätt måste därmed respekteras och värnas.

Ökad tillgång till skogsråvara

Trygga tillgången till råvara för optimalt värdeskapande

I en jämförelse med andra ledande skogsnationer i världen kännetecknas nordiskt skogsbruk av en mycket hög andel privat ägande. Skogsbruket är också helt marknadsdrivet vilket medför att det krävs en internationell konkurrenskraft i industrin för att ha en sådan betalningsförmåga för virket, att det skapar drivkrafter för skogsägarna att leverera och att aktivt bruka sin skog.

Att trygga råvarubasen inrymmer flera frågeställningar inom en rad politikområden, t.ex. kring fastigheter (äganderättsfrågor, fastighetsstruktur, beskattningsregler), produktivitet och lönsamhet, skogsproduktion, skonsamhet, tillgång till utförare och regional utveckling, vilket alla påverkar den långsiktiga tillgången på skogsråvara och råvarubasens sammansättning. Arbetsområden och förslag inom det nationella skogsprogrammet måste bidra till att trygga råvarutillgången.

Ökad skogsproduktion

För att ytterligare öka den skogliga tillväxten behöver stat och skogsnäring samverka effektivt för att långsiktigt öka skogsproduktionen. Med idag beprövade metoder finns goda möjligheter att genom

aktiva åtgärder såsom dikning, gödsling, högkvalitativt skogsodlingsmaterial, nya träslag och röjning, väsentligt öka tillväxten ytterligare i den svenska skogen.

Avsättningar av skog för naturvård

De senaste tre decenniernas utvecklade naturvårdsarbete med ensidigt fokus på naturvårdsekologi har gett resultat. Nu väntar nya utmaningar i miljö- och hållbarhetsarbetet. Det primära är nu att möta hotet från klimatförändringarna. Ytterligare krav på naturvårdsavståenden begränsar utvecklingen av en bioekonomi utan att ge ökad miljönytta, samt ger en direkt negativ inverkan på klimatet.

Cirka 30 procent av den svenska skogen är idag av naturvårdsskäl avsatt eller undantagen från aktivt brukande. Med de resultat som nu uppnåtts är det dags att ställa naturvårdsavsättningar i relation till andra övergripande samhällsmål som klimatutmaningen och behovet av en omställning till biobaserad ekonomi. Avsättningar av skog tar för överskådlig framtid bort möjligheten till utkomst från skogen för den enskilde och samtidigt möjligheten att producera råvara för ersättning av fossilbaserade produkter. Intäkter från skogen utgör grunden för investeringar i skogsbruk och annan näringsverksamhet på landsbygden, vilken påverkas negativt av ytterligare avsättningar. Ett nationellt skogsprogram måste inbegripa dessa avvägningar mellan produktion och avsättningar samt tydliggöra konsekvenser vid olika val.

En sammanhållen skogspolitik

Skogsstyrelsen har en viktig roll för en sammanhållen skogspolitik. Skogsstyrelsen bör ges i uppdrag att tillsammans med skogsbruket utföra en utvärdering av styrmedel i syfte att åstadkomma regelförenkling i skogsbruket. Näringsdepartementet bör driva att liknande analyser görs av andra myndigheter tillsammans med skogsindustrin vad gäller regelförenkling kopplat till skogsindustrin. Skogspolitiken, styrmedlen och myndighetsstyrningen måste utgå från den nationella skogsprogrammets vision. Ansvariga myndigheter har en viktig roll i att stimulera brukandet av de svenska skogarna.

Det finns en stark politisk majoritet för byggstenarna i gällande skogspolitik. En skogspolitik som bygger på frihet under ansvar och ett gemensamt sektorsansvar. Det har varit en mycket framgångsrik politik som kombinerat hög miljöhänsyn, klimatnytta och ekonomisk tillväxt på ett unikt sätt i ett internationellt perspektiv. Det är viktigt att skogspolitiken fullt ut återspeglas i berörda myndigheters verksamhet. I första hand gäller att Skogsstyrelsens råd till skogsbruket understödjer och stimulerar till aktivt skogsbruk i enlighet med grunderna för den svenska skogspolitiken. Skogsstyrelsen måste vara en myndighet för vilken skogsproduktionen står i centrum på ett helt annat sätt än som nu förevarit under ett par årtionden.

Världsledande kompetens

För att Sverige ska fortsätta att ligga i framkant blir det viktigt att både satsa på svensk skogsrelaterad utbildning, fortbildning, forskning och utveckling men också att stärka samverkan

mellan svenska och internationella utbildnings- och forskningsinstitutioner och innovationscentra. Svensk forskning måste sträva efter att öka sin globala genomslagskraft genom samverkan och nätverksbyggande. Det är uppenbart att omställningen kommer att behöva helt nya kompetenser och även samverkan mellan olika kompetenser, både tvärvetenskapligt och mellan olika branscher. Forskning och utbildning måste anpassas för att bättre svara specifikt mot skogsnäringens behov och de behov som finns i en växande bioekonomi vad gäller skogsbruk, industri, produkter och samhälle.

Innovation och långsiktiga förutsättningar

Innovationer beträffande såväl produktionsprocesser som produkter kommer att bli avgörande för konkurrenskraften och möjligheten att bidra i omställning till en bioekonomi. Ett innovationsprogram kan med fördel utvecklas för att bidra och underlätta för det.

För en geografiskt utspridd verksamhet är tillgång till relevant digitalt kartmaterial en nyckel till företagsutveckling och resurseffektivisering. Digitaliseringen ställer nya krav på statsförvaltningen och tillgång till information är en viktig faktor för utveckling.

En utveckling av biodrivmedel från skogsråvara bygger på att använda biprodukter från avverkning och restströmmar från industrin. Den har stark koppling till ett aktivt skogsbruk, en fungerande infrastruktur och effektiva transporter samt en resurseffektiv industri för att kunna genomföras. För att investeringar ska komma tillstånd krävs långsiktiga politiska mål och styrmedel.

Infrastruktur

Utan fungerande infrastruktur på landsbygden kommer utvecklingen av bioekonomin att hämmas. För skogsråvarans tillvaratagande är transportkostnader en stor andel av varuvärdet. För skogsnäringen är tillgänglighet och tillförlitlighet utgångspunkt i infrastrukturfrågor. Järnvägsinfrastrukturen är viktig för skogsnäringen, men den arealbaserade skogsnäringen är helt beroende av lastbilstransporter.

Infrastrukturplaneringen måste fokusera på godstransporter. En separat nationell plan (åtgärdsplan) för godstransporter bör upprättas. Trafikverket bör ges i uppgift att ta fram samhällsekonomiska kalkyler som verkligen visar godstransporternas bidrag till samhället i form av jobb, handel och tillväxt, dvs. en utveckling av de befintliga kalkyler som i dagsläget inte visar dessa effekter.

Ökad andel trä i byggandet

Trä är ett energieffektivt material eftersom det kräver relativt liten energiinsats ur en förnybar och återvinningsbar skogsresurs, samtidigt som de växande träden och produkterna binder och lagrar koldioxid. Att bygga i trä är hållbart och klimateffektivt men ger idag ingen konkurrensfördel eftersom byggregler enbart ställer krav på energiprestanda i driftfasen. I produktionsfasen och i val av material finns inte liknande krav, som till exempel livscykelanalyser. Ett industriellt träbyggande är

mer tidseffektivt i byggfasen i jämförelse med traditionella material, arbetsmiljön är mer skonsam både inom industrin och på byggsplatsen. Ökad användning av trä i byggande kan också stimuleras genom offentlig upphandling.

Internationell profilfråga

Skogen, dess roll och möjligheter i den hållbara samhällsutvecklingen bör vara en profilfråga i svensk EU- och utrikespolitik, inte minst genomförandet av de globala målen för hållbar utveckling, liksom handel. Högre och mer strategisk närvaro i internationella skogsrelaterade processer samt mer fokus på skogsbaserade produkter och tjänster i utvecklings- och affärssamarbeten kan tillsammans bidra till detta. Detta skulle öka Sveriges bidrag till global hållbar utveckling och Agenda 2030, samtidigt som vi stärker Sveriges konkurrenskraft globalt.

Gemensamma initiativ bör tas där både stat, näring och andra intressenter kan delta för att sprida bilden av det svenska och nordiska skogsbruket och skogens roll i samhället. Samarbete bör ske med övriga länder inom EU med liknande skogsbruk som det svenska. En exportstrategi som underlättar och påskyndar export och internationalisering av svenska företag, primärt små och medelstora företag inom skogsnäringen, bidrar till att stärka hela sektorn.

Kommentarer på arbetsgruppernas förslag

Skogsprogrammet ska syfta till att bidra till jobb och tillväxt i hela landet samt till utvecklingen av en växande bioekonomi. I arbetsgrupp 3 behandlar man styrmedel och innovation för möjliggörande av bioekonomi, och i arbetsgrupp 4 behandlas möjligheterna till global utveckling och export. LRF välkomnar de strategiska rekommendationerna från arbetsgrupp 3 och 4.

Ingenstans behandlas dock de incitament som behövs för att man ska få fram råvara till de nya marknader man hoppas ska skapas. Arbetsgrupp 1 och 2 har snarast ett fokus på hur skogen ska leverera andra nyttor än virke, och naturvårdsavsättningarna förväntas fortgå utan någon bortre gräns. För att visionen ska uppnås måste programmet även behandla skogsägares drivkrafter för virkesproduktion.

Inte heller skogsbrukets ekonomi behandlas på ett samlat sätt. Svenskt skogsbruk är oerhört effektivt i de enskilda leden men totalen glöms ofta bort, detta gäller både skogsbruket och senare led i förädlingskedjan. För att investeringar ska göras i skogsbruk krävs dels en framtidstro och dels en god ekonomi.

LRF anser att de samlade strategiska rekommendationerna och åtgärdsförslagen från arbetsgrupp 1 och 2 speglar att arbetsgrupperna i alltför stor utsträckning har koncentrerat sig på sina tilldelade rubriker, och därmed tappat fokus på regeringens vision. Näringens villkor och småföretagarnas förutsättningar har helt hamnat i bakgrunden. I stället har nya uppgifter och utökad ansvar lagts på myndigheterna. Den kraftiga byråkratisering som detta i realiteten medför om det genomförs, skulle skapa betydande svårigheter att nå programmets mål och vision.

Arbetsgrupp 1

Tillväxt, mångbruk och värdeskapande av skogen som resurs

Generellt

Rapporten ska behandla tillväxt, mångbruk och värdeskapande av skogen som resurs. Fokus i rapporten ligger dock på hur skogen ska kunna användas för andra ändamål än skogsbruk. Risken är att ett sådant fokus försvårar möjligheten att uppnå visionens mål om en växande bioekonomi. LRF välkomnar nya näringar och ökad sysselsättning på landsbygden. Entreprenörskap i realiteten växer emellertid fram där det finns grundförutsättningar i form av efterfrågan, lönsamhet och rimliga villkor.

I rapporten saknas förslag som stärker tillväxten och värdet av skogen som virkesresurs. Det saknas också förslag kring att stärka skogsbrukets ekonomi. LRF välkomnar de förslag som rör utbildning och ökad kunskap om skog, liksom jobb- och tillväxtskapande förslag.

Synpunkter på förslagen

Lyft och utveckla skogens alla värden

LRF anser att det är fullt möjligt att kombinera upplevelsebaserade aktiviteter med aktivt skogsbruk. Utgångsläget är gott vad gäller mångbruk i Sveriges skogar med den skiftande ägo- och ägarstrukturen, skogar som har olika skogshistoria och med några hundratusen småföretagare som har olika målsättningar med sitt skogsbruk. Detta ger en levande mångfald. I ett rättssamhälle och en ordnad demokrati ger äganderätten trygghet i ägandet och brukandet, och skogsägaren är själv beslutsför inom givna ramar. Utifrån respekt för äganderätten och under marknadsmässiga former finns alla förutsättningar att utveckla nya affärsmöjligheter.

Arbetsgruppen föreslår att myndigheterna ska utföra en kartläggning av skogens sociala värden. LRF avvisar förslaget såsom varandes överflödigt och omotiverat. Det kan genom ett lokalt och entreprenörsdrivet mångbruk av skogen tillskapas nya arbetstillfällen, främst på landsbygden. Det välkomnas men måste ske med insikten att turism och annan verksamhet bedrivs på en marknad, och finns ingen efterfrågan finns heller ingen marknad. Marknadens efterfrågan kommer därför att avgöra hur stor del av den totala skogsarealen i Sverige som används för detta. Att helt utan egentlig behovsanalys eller efterfrågan införa nya vägledningar, kartläggningar och planering för sociala värden och mångbruk leder snarare till mer krångel och till ytterst begränsad ekonomisk och jobbskapande nytta, samt riskerar därtill att begränsa besittningsskydd och förfoganderätt. Skogens sociala värden i form av exempelvis rekreations- och friluftsliv avgörs helt av de lokala förutsättningarna på varje given plats och är föränderliga över tid. Nationella myndighetsdrivna kartläggningar ur ovanifrånperspektiv kommer snarare att störa det lokala samspelet, än främja det.

Forskningssatsningar kring mångbruk är enligt LRFs mening inte ett prioriterat område i dag. I förslagen anges att tvärvetenskaplig forskning med bäring på mångbruk behöver breddas, t.ex. genom Future Forests. LRF anser inte att Future Forests ska användas till en mångbrukssatsning.

LRF avstyrker samtliga förslag som innebär ett ökat mångbruk på markägarens bekostnad.

Ett kunskapsliv för skogen

LRF ser positivt på förslag om ökade satsningar rörande forskning och utbildning som bidrar till programmets syfte och vision. Satsningarna bör med utgångspunkt från visionen därför prioriteras till skogsbruksrelaterad forskning liksom till hur skogens råvaror bättre kan tillvaratas.

Informationsinsatser om svenskt skogsbruks betydelse för landets ekonomi och klimatutmaningar samt den hållbara produktionen, är värdefulla. Allmänhetens kunskap om den viktiga resursen skog är av stor betydelse, och kunskapen i skolans värld bör öka. LRF anser att det är lämpligt att vidareutveckla Skogen i skolans verksamhet i syfte att ge mer baskunskap om skogsråvarans och skogsbrukets roll i samhället.

Sätt fart på mångbrukandet av skogen

LRF avvisar arbetsgruppens förslag om Arena skogen, och anser att kraft och engagemang istället bör läggas på regionala skogsprogram med samma vision och utgångspunkter som det nationella programmet.

LRF stödjer förslagen om utredning av artskyddsförordningen liksom en mer rättvis och proportionerlig tillämpning av strandskyddet. Vad gäller strandskyddet anger man att en utvärdering bör göras av hur dispenser bättre kan möjliggöras för företagsamhet som är beroende av strandnära lägen. Detta är bra men otillräckligt. Man behöver också utreda hur strandskyddet kan förändras för att inte längre omfatta många av de stränder där det gäller idag. De areella näringarna måste utan villkor vara undantagna strandskyddet. Utöver det som anges i arbetsgruppen vill LRF även se en förändring av nuvarande nyckelbiotopshantering.

Arbetsgrupp 2

Virkesproduktion, övriga ekosystemtjänster och naturens gränser

Generellt

En växande bioekonomi och ett ökat värde av skogsproduktionen förutsätter att skogsägarna har incitament att nyttja skogens produktionspotential i större omfattning än idag och att skogsbrukets ekonomi är så stark att det finns en vilja att göra långsiktiga investeringar. Skogsägarens egen förfoganderätt över skogen är avgörande för framtidstron och därmed viljan att satsa långsiktigt.

LRF anser att arbetsgruppens förslag inte på ett godtagbart sätt lever upp till vare sig visionen om utvecklingen av en växande bioekonomi, eller gruppens frågeställning om synergier och avvägningar för att öka både skogsproduktion och övriga ekosystemtjänster. Ytterligare satsningar på artbevarande är inte rätt väg för att öka värdet av ekosystemtjänsterna. Även om rapporten innehåller flera bra åtgärdsförslag är de otillräckliga då de inte kombineras med insatser som krävs för att aktiva handlingar ska ske ut i skogen hos markägarna. Samtidigt som några förslag till åtgärder leder i fel riktning.

Flera av förslagen begränsar produktionspotentialen, orsakar fördyringar och försvårar skogsägarens möjlighet att själv förfoga över sin skog. Det saknas helt förslag på hur man kan begränsa den mängd

skog som undantas från skogsbruk. Inom skogsprogrammet bör man ta fram förslag för att underlätta för skogsägarna att genomföra produktionshöjande åtgärder, t.ex. genom regelförenkling och rådgivning.

Synpunkter på förslagen

Effektiv och dynamisk naturvård

LRF anser att det mesta av rekommendationen redan är möjliga inom dagens naturvårdsinstrument. Viktigare är att arbeta enligt KOMET-metoden som bygger på frivillighet och tillvaratar skogsägarnas drivkrafter.

Exempel på positiva förslag är att utreda möjligheterna till periodisering och beskattning av ersättningar vid formella avsättningar, samt möjligheter till ersättningsmark.

Mer virke inom naturens gränser

Det är positivt att man föreslår åtgärder för bättre förnygringar, mindre skogsskador samt ett fortsatt fokus på produktivitet och effektivitet. Förslagen är dock inte tillräckligt skarpa och torde endast i begränsad omfattning leda till en faktiskt ökad produktion utöver vad som skulle skett utan skogsprogrammet. Gruppens förslag präglas därtill av omotiverade farhågor om hur produktionshöjande åtgärder skulle riskera negativa miljöeffekter, vilket snarare kan få en hämmande effekt.

LRF välkomnar ambitionerna och förslagen om den ökade skogsproduktion som behövs i en utvecklad bioekonomi. En utvecklad bioekonomi förutsätter ökad substitution från fossila till förnybara råvaror. Ökad substitution förutsätter ökad skogsproduktion. Ökad skogsproduktion förutsätter beslut om investeringar i skogsvård och beslut om att avverka. Dessa beslut om avverkningsvolym, och om investeringar i skogsvård, fattas av landets skogsägare. Det är därför avgörande hur skogsägarna väljer att agera. I Sverige står familjeskogsbruket för 60 procent av skogstillväxten, och 60 procent av avverkningsvolymen. Samhället måste därför förstå och respektera drivkrafterna hos de 330 000 enskilda skogsägare som fattar besluten om skogens skötsel, för att göra samhällsomställningen till en bioekonomi möjlig. Detta faktum har arbetsgruppen bortsett från i stora delar av sina förslag.

LRF anser att förslagen för att minska viltskadorna är otillräckliga. Viltbetet är en av de viktigaste påverkansfaktorerna för att öka värdet av skogsproduktionen. Det förslag som finns om vilt och skog i balans är visserligen ett steg i rätt riktning men otillräckligt för att ge en effekt som har märkbar betydelse för skogsproduktionen. Ett påtagligt minskat betetryck skulle även medföra positiva effekter för biologisk mångfald vilket kanske gör det till en av de viktigaste åtgärderna för att hitta synergier mellan produktion och biologisk mångfald.

Miljö kvalitetsmålen för skogen är, så som de följs upp och utvärderas idag, omöjliga att nå ens i teorin. En viktig åtgärd för utvecklingen av svenskt skogsbruk bör därför vara att revidera miljömålssystemet och göra målen realistiska och motivationsskapande. En positiv utveckling i skogen bör ge resultat i miljömålsuppföljningen. Samtidigt bör ett ökat fokus läggas på hur den

svenska skogen kan bidra till en bättre miljö globalt, det vill säga det som nu inryms i generationsmålet.

Balans mellan skogens värden – ekosystemtjänster från ord till handling

Förslagen innebär nya plattformar för dialog om ekosystemtjänster, på olika organisatoriska nivåer, som ska stöttas av ett kunskapscenter. Det ska handla om hållbara avvägningar mellan ekosystemtjänster, och värdet av olika ekosystemtjänster ska kvantifieras av myndigheter och forskare. Olika myndigheter ges i uppdrag att utreda detta. Målet är en landskapsstrategi för alla ekosystemtjänster – med ekosystemtjänster på rätt plats i landskapet. Detta innebär i praktiken en markanvändningsplanering över huvudet på landets skogsägare. LRF avvisar förslaget om plattformar och kunskapscenter för ekosystemtjänster. Av samma skäl avvisar LRF förslaget om en landskapsstrategi för ekosystemtjänster. En landskapsstrategi skulle i arbetsgruppens tappning bli en myndighetsuppdrag med mål och planer som kan stå i direkt strid med ett mycket stort antal skogsägare och småföretagares mål och planering för sin fastighet.

Ett skogsprogram som ska avkasta resultat måste förankras bättre i dagens verklighet och förutsättningar. Sedan många år finns det en utvecklad fysisk planering där tankar och planer läggs fast i det politiska systemet med dess givna regler inklusive ett ersättningssystem som går in när andra intressen eller intressenter i demokratisk ordning tar över en pågående markanvändning. Detta är fundamentalt och grundlagsfäst och utgör en bra grund för ett offensivt skogsprogram som bidrar med jobb och hållbar tillväxt i hela landet, och som gynnar såväl ökad virkesproduktion som ökat mångbrukande.

Vad som behövs är ett verklighetsnära alternativ som bygger på att det successivt tillförs ny kunskap om mångbruk och annat värdeskapande i skogen. Som en modern metod kan avtalslösningar öppna för intresseavvägningar mellan skogsägare och andra intressenter i skogen. Avtal och överenskommelser kan gälla allt från att lösa potentiella konflikter på fältet till breda policy-överenskommelser mellan markägareorganisationer och andra intressenter. Med ny acceptans för avtalslösningar borde politikens tvångsinstrument kunna prioriteras till de fall bägge parter känner att ett övertagande är befogat. Allemansrätten är den hävdvunna institution som står som garant för skogens sociala värden i hela landet. Genom att tillämpa avtalslösningar kan stegrande konflikter kring det ökande kommersiella utnyttjandet av allemansrätten kvävas i sin linda.

Kunskapslyft i skogen

LRF ser positivt på ökade satsningar på forskning och utbildning. Satsningarna bör gå till skogsbruksrelaterad forskning liksom hur skogens råvaror kan tillvaratas och omsättas till produkter som efterfrågas på en marknad. LRF ser positivt på att utveckla Skogen i skolan i syfte att öka kunskapen om skogen och skogsråvaran och dess stora betydelse för samhället.

Styrning mot svenska modellen för brukande av skog 1.2

Utan att närmare motivera behov eller brister i förhållande till syftet med det nationella skogsprogrammet, föreslår arbetsgruppen en översyn av den svenska modellen. Förslag om utvärdering av den svenska modellen och översyn av styrmedel, behöver ha sin utgångspunkt i skogsprogrammets vision och behovet av en ökad skogsproduktion. I det sammanhanget är det också

felaktigt att förslaget om kunskapsunderlag för skydd av skog tar sin utgångspunkt i vad naturvårdsforskare kan anse behövas för att nå miljömålen. Mängden ytterligare avsättningar speglar ur det perspektivet en ambitionsnivå, och inte alls en gräns för naturen. Den ambitionsnivån innebär en intresseavvägning som ytterst har en politisk lösning kring frågan om vilken huvudroll skogen ska spela i samhällsutvecklingen. LRF vill också erinra om att den nuvarande skogspolitiken utreddes och befästes så sent som 2008. Dessutom konstaterade den parlamentariska miljömålsberedningen 2016 att skogspolitiken ska ligga fast.

LRF ser positivt på att artskyddsförordningen och dess tillämpning utreds. Artskyddsförordningen innebär idag en osäkerhet där skogens ekonomiska värde plötsligt kan gå förlorat. Det är ett allvarligt hot mot skogsbrukets investeringsvilja liksom viljan att bevara naturvärden. Det är därför av största vikt att en utredning ges inriktningen att stärka markägarens rättigheter.

Arbetsgruppens förslag till fortsatt arbete – utestående frågor

Vi vill understryka behovet av en förändring av arbetet med nyckelbiotoper. Begreppet, tillämpningen och arbetssättet har förskjutits på ett sätt som innebär en stor ekonomisk osäkerhet för markägare och en begränsning för skogsbruket. Nyckelbiotoper ska vara ett kunskapsunderlag och en upplysning till markägaren för att kunna göra lämpliga anpassningar, eller att vara underlag för prioriteringar avseende formella eller frivilliga avsättningar. Inte vara styrande för framtida mål och åtgärder.

Den svenska skogs- och miljöpolitiken bygger på den svenska naturvårdsmodellen som i huvudsak innebär att huvuddelen av skogen ska brukas med hänsyn, en del avsätts som frivilliga avsättningar, och en del avsätts som formella avsättningar. Varken artskyddsreglerna eller nyckelbiotoperna passar med dagens tillämpning in i den modellen, utan skapar oklarheter och osäkerhet som idag fullt ut får bäras av enskilda småföretagare utan möjlighet till förutsägbarhet i brukandet, eller till ekonomisk kompensation. I praktiken blir naturvärden en företagsekonomisk risk.

Ambitionen måste vara att skyndsamt förändra artskyddsförordningen och hanteringen av nyckelbiotoper vid sidan av processen för ett nationellt skogsprogram. Så länge dessa frågor inte är lösta försvåras genomförandet av ett kommande skogsprogram.

Samhället behöver ställa naturvårdspolitiken i relation till andra övergripande mål, inte bara gällande skogspolitik, utan också till samhällets behov av omställning till biobaserad ekonomi samt till en utvecklad klimatpolitik.

Arbetsgrupp 3

Främjande av biobaserade produkter och energi, smarta transporter, en skogsindustri i världsklass och ökade export

Generellt

LRF bejakar generellt förslagen från arbetsgrupp 3. Det finns en stor potential för ekonomi, jobb och hållbar tillväxt i hela landet utifrån programmets vision genom en utvecklad bioekonomi. En förnyelsebaserad bioekonomi är samtidigt en förutsättning för att möta klimatutmaningarna.

Arbetsgruppen ser efter att ha analyserat trenderna två huvudinriktningar för den framtida utvecklingen, dels industriell träbyggnation och dels nya biobaserade produkter och material. LRF delar synen att de kommer vara viktiga, men vill lägga till energi- och drivmedelsperspektivet där förnyelsebara alternativ kommer vara viktiga i både nationellt och internationellt perspektiv.

LRF välkomnar att stort fokus läggs på skogsbruket, samtidigt måste det tilläggas att det är hela samhället som behöver ställa om. Att satsa på hållbar upphandling genom livscykelanalyser (LCA) eller standarder är bra förslag som nämns men som bör lyftas fram ytterligare.

Synpunkter på förslagen

Samhällskontrakt för en växande bioekonomi

I rekommendationerna nämns "*bioekonomi*" och att det begreppet tydliggörs och införs i reglerna om offentlig upphandling. LRF vill också lyfta fram koldioxidreduktionsplikt, LCA och nyttjandet av den nya standarden för biobaserade produkter som är under utarbetande.

En utvecklad bioekonomi förutsätter ökad substitution från fossila till förnybara råvaror vilket betyder att primärproduktionen behöver öka. Beslut om avverkningar och investeringar i skogsvård, fattas av landets skogsägare. Det är därför avgörande hur skogsägarna väljer att agera. Samhället måste förstå och respektera drivkrafterna hos enskilda skogsägare för att samhällsomställningen till en bioekonomi ska bli verklighet.

Stärka grundläggande tillgångar

Industrins, universitetens och myndigheternas behov av kompetens måste mötas och det görs genom att ge relevant utbildning. Ett nationellt skogsprogram bör innehålla ett gemensamt åtagande från samhälle och näring att tillse att nivå och kvalitet på utbildning är tillräckligt hög och relevant, samt att studenter ges möjlighet att komma in i yrkeslivet.

Järnvägen lider av flera decenniers underinvesteringar vilket skapat ett sårbart system. Tyvärr kommer godstrafiken i skymundan när beräkningar av prioriteringar sker, eftersom försenade godståg inte alls åsätts de verkliga kostnaderna en försening ger leverantörer och kunder. Eldrift kan vara ett bra alternativ så länge elen är förnybar, men det kräver investeringar i laddinfrastruktur och nya bilar. För tunga transporter är dock höginblandande biodrivmedel och ökade möjligheter med längre och tyngre lastbilar för ökad transporteffektivitet förmodligen närmare lösningen.

Möjliggöra övergången till en bioekonomi

Precis som föreslås behöver klimatpolitiken stimulera hög skogstillväxt och aktivt skogsbruk. För att få mer skogsråvara måste skogsägare motiveras att sköta skogen minst lika bra som idag och gärna ännu bättre. För att producera mer måste skogarna växa minst lika bra och gärna bättre även i ett nytt framtida klimat. För detta krävs utvecklad skogsskötsel. Därutöver behöver volymerna kunna tas till vara även i ett nytt sannolikt blötare och varmare klimat vilket betyder att tekniken måste utvecklas.

Investeringar i skogsvård kräver lönsamhet. I genomsnitt satsar skogsägarna idag 20-25 procent av kassaflödet i långsiktiga investeringar, såsom förnygring, röjning, dikesunderhåll, vägunderhåll. Detta är exceptionellt högt i jämförelse med andra branscher.

Skogsstyrelsen föreslås får i uppgift att åstadkomma regelförenkling i skogsbruket vilket LRF välkomnar. LRF vill understryka behovet av en översyn av miljömålets preciseringar och uppföljning, samt större fokus på generationsmålet.

LRF välkomnar inriktning mot ökat träbyggande. Metoder för att i offentliga upphandlingar ge fördelar för byggteknik som ger låg belastning på klimatet behövs, exempelvis kan LCA för hela byggprocessen användas. Trähus har mycket större klimatnytta än betonghus, och byggande i trä ger snabbare byggprocess och bidrar till jobb på landsbygden.

Genomförande av ett nationellt skogsprogram inom ett bioekonomiskt ramverk

En bioekonomistrategi föreslås, och LRF bejakar en gemensam nationell bioekonomistrategi som bygger på ett tydligt handslag mellan stat och näringsliv. Samhällsutvecklingen sker inte i stuprör, utan olika områden påverkar alltid varandra. LRF vill se en "hängränneprincip" där den biobaserade ekonomin blir en huvudprioritering. Utan att se helheten och göra aktiva val kommer vi aldrig att nå ett samhälle som är både konkurrenskraftigt och klimatsmart. Det är också viktigt att ingående parter är de som har ansvariga och som har möjlighet att påverka utfallet.

Det nationella skogsprogrammet är ett långsiktigt arbete med en strategiskt mycket viktig resurs för landet ur flera perspektiv. Programmet är nära kopplat till omställningen till en bioekonomi och till stor del en förutsättning för den omställningen. Därför krävs en god parlamentarisk förankring liksom en strategisk genomförandeorganisation inom regeringskansliet med god samhällelig förankring. Ambitionen måste vara att skapa ett program som möjliggör ett "handslag" mellan samhälle och näring för ett gemensamt genomförande.

LRF stöder arbetsgruppens förslag till genomförande av programmet. En parlamentarisk bioekonomiberedning bör tillsättas med modell från miljömålsberedningen där övergripande frågor för övergång till ett biobaserat samhälle kan beredas. Framtida utvärdering och revidering av det nationella skogsprogrammet kan vara en del av en sådan berednings arbete.

Arbetsgrupp 4

Internationella skogsfrågor

Generellt

LRF välkomnar ansats och slutsatser från arbetsgrupp 4, som präglas av insikten att världen blir mindre, förändringar kommer snabbare, vi är ett litet land men ett stort skogsland och våra dagliga liv, bokstavligen, påverkas av vår handel med skogsprodukter till vår omvärld.

Den av arbetsgruppen formulerade övergripande frågeställning, utifrån skogsprogrammets övergripande vision, och mandat för internationella skogsfrågor – *Hur kan drivkrafterna för skogens hållbara värdeskapande stärkas för att utveckla Sverige, och Sveriges roll och bidrag till hållbar global utveckling* – speglar väl LRFs utgångspunkt med värnandet av engagerade skogsägare, värdeskapande skogsproduktutveckling och export till gagn för såväl skogsägaren som för landet Sverige.

Det är viktigt att inse att skogen är en förutsättning för hållbar fossilfri bioekonomi i Sverige och det är internationell handel baserat på förädlade skogsprodukter från vår svenska skogsnaturresurs som är fundamentet.

Ska vi i Sverige ha en chans att utvecklas och fortsatt vara en storspelare på världsmarknaden för skogsprodukter, och därigenom fortsatt ha handelsöverskott, exportintäkter, arbetstillfällen på landsbygd, vilja och engagemang att återbeskoga och sköta vår skogsresurs, måste vi ta krafttag tillsammans. Folkrörelser, skogsbruk, förädling, politik inklusive utrikespolitik, måste se möjligheten med det gröna guldets. Därför behövs ett handslag mellan skogsbruk och staten för att stärka vårt internationella agerande för att främja vårt svenska skogsvarumärke och aktivt bidra med våra erfarenheter för en hållbar global utveckling. LRF anser att de av arbetsgruppen föreslagna strategiska rekommendationer väl speglar den höjda ambitionen med visionen om det gröna guldets.

Det är därför riktigt att arbetsgruppen har betonat att Sverige bör föra upp skogen på den svenska utrikespolitiska agendan, se bryggan mellan biståndsländer som utvecklas till handelspartners, och sprida kunskap och varumärket svensk skog och skogsprodukter. Slutsatsen att föreslå en skogsambassadör och internationellt ansvariga på nationella skogsprogrammets sekretariat är helt i linje med denna höjda ambitionsnivå.

LRF vill se att Sverige ökar sin aktivitet på EU-nivå. Vi behöver stå upp för den svenska modellens marknadsbaserade ekonomiska skogsbruk. Med den hittillsvarande utvecklingen inom flera av EU:s politikområden och den internationella skogspolitikerna har vi sett hur förutsättningarna för svensk skogsnäring snabbt kan förändras på ett sätt som hindrar förverkligandet av visionen för det nationella skogsprogrammet.

Ambitionerna att etablera Sverige som ett grönt varumärke, ökad internationell handel med svensk know-how och svensk skogsråvara förutsätter att vårt land fortsatt är ledande i ett effektivt, hållbart, ekonomiskt nyttjande av skogen. Ett aktivt arbete med att driva och utveckla standarder för att främja biobaserade produkter är ett viktigt instrument för att främja global klimat- och miljönytta samt svenska handelsintressen.

För att förverkliga det nationella skogsprogrammet är det av största vikt att rekommendationerna om funktionen av skogsprogrammet får genomslag. Detta program behöver bred politisk förankring och stabila spelregler för skogssektorn, samtidigt det inrymmer en ändamålsenlig och systematisk omvärldsbevakning i värld där förutsättningarna förändras i en allt snabbare takt. Därför är viktigt att se till att det nationella skogsprogrammet genom ett internationellt skogspolicyråd, kan följa, leda och ta in den nödvändiga flexibiliteten i programmets genomförande.

Då kan Sverige med sin speciella markägarstruktur utveckla entusiasmen, drivkrafterna i det goda skogsägandet som förutom grönt guld ger det smartaste bidraget till klimatarbetet.

Magnus Kindbom
Skogsdirektör
LRF Skogsägarna